

SAVUNMA SANAYİNDE “EVİRİMSEL TEDARİK”

Üniversite- Sanayi - Kullanıcı İşbirliği

ve

Milli Ana Yükleniciler

Aytekin Ziylan

Cumhuriyet Bilim Teknik, 28 Haziran 2003

Günümüzün savunma sistemleri yazılımlar kontrolunda çalışan çok karmaşık entegre sistemlerdir. Bu sistemlerin tedariklerinde artık; bir şartname hazırlayarak ihaleye çıkmak, sistemin geliştirilmesini beklemek ve sonra muayene ederek teslim almak şeklinde çalışan klasik satın alma yönteminin kullanılmasına olanak yoktur. Bu gereksinim önce en büyük savunma sistem üreticisi olan ABD tarafından hissedilmiş ve yazılım kontrolunda çalışan savunma sistemlerinin tedariklerinde “evrimsel tedarik” şeklinde dilimize çevirebileceğimiz “evolutionary acquisition” yöntemi uygulamaya sokulmuştur. Bu yöntemde önce kaba bir şartname hazırlanarak ihaleye çıkılmakta ve sistemi geliştirecek sanayici seçilmekte, daha sonra sistem safhalar halinde kullanıcı ile sanayici birlikte çalışılarak geliştirilmektedir. Her ara safha sonunda kullanıcı onayı alınmakta, başlangıçta düşünülen teknik performansın elde edilemeyeceği görüldüğü takdirde şartnamede değişiklik dahi yapılabilmektedir.

Evrimsel tedarik yöntemi Avrupa’da, yöntemin sanayici ayağı “Milli Ana Yüklenici’ler olarak uygulamaya sokulmuştur. Bakınız bu yöntemin uygulanması ve yararları hakkında Siemens Genel Müdür Yardımcısı neler söylüyor. “Büyük savunma sistemlerinin geliştirilme süresi 10 yılı geçebilir, sistemi 20 yıl kullanmayı planlıyorsak kullanıcının 30 yıl sonraki tehdidi, sanayicinin de bu süre içinde gelişecek teknolojileri bugünden tahmin ederek bir tasarım yapması gereklidir. Bu çok güçtür. Çözüm olarak sistemin geliştirilmesi süresi kısaltılmalıdır. Bunun için de evrimsel tedarik yönteminin uygulaması ve sistemlerin daha başlangıçta gelişmeye açık olarak tasarlanması gereklidir.”(1)

Görüldüğü gibi sistemlerin kullanım ömürlerini uzatmak için kullanıcıların daha sistem konseptlerinin belirlenmesi aşamasında sanayicilerle işbirliği yapmaları kabul edilmiş ve uygulanıyor. Bu uygulamaların başlıca nedenleri; teknolojideki hızlı gelişme nedeniyle savunma sistemlerinin kullanım ömrünün kısalmasını önlemeye yönelik olarak sistem geliştirme süresini kısaltma ve sistemleri gelişmeye açık olarak tasarılma ihtiyacı, savunma sistemlerinde yazılımın önem kazanmasından dolayı sistem güvenilirliğinin garantiye alınması düşüncesi ve kullanılan ileri teknolojiler nedeniyle karmaşıklaşan sistemlerin geliştirilme sürecinde riskleri paylaşacak güvenilir ulusal şirketlere sahip olma arzusudur.

Bütün bu ihtiyaç ve arzuların karşılanması için "evrimsel tedarik" (evolutionary acquisition), "akılcı tedarik" (smart procurement) diye adlandırılan ve esas itibariyle birbirlerine çok yakın yeni tedarik yöntemleri uygulamaya sokulmaktadır.

Yeni tedarik yöntemlerinin ortak noktaları milli bir ana yüklenicinin önceden seçimi, geliştirme sürecinin fazlara bölünmesi, ilk olarak sistemin fazla iddialı olmayan küçük bir bölümünün yapılması, bu ilk sistem bölümünün gelecek fazlarda geliştirilmeye uygun olarak tasarlanması ve sistemin geliştirilmesinde kullanıcıların sanayiciyle birlikte çalışması (military industry partnership) gibi hususlardır. Kullanılan tedarik yöntemi de

Ar-Ge'ye dayalı tedarik yöntemi olduğundan ve geliştirilecek yeni sistemler için yeni teknolojilere sahip olmak gerekli olacağından, sanayicinin akademik desteğe ihtiyacı kendiliğinden ortaya çıkıyor. Ve sanayiciler üniversitelere başvuruyorlar. Sonuçta da arzulan ve Türkiye'de yetersiz olduğu genelde kabul edilen Üniversite- Sanayi-Kullanıcı işbirliği gerçekleşmiş oluyor. Böylece hem sistemlerin kullanım ömürleri uzatılıyor hem milli teknoloji geliştiriliyor hem de uluslar arası savunma sistem ticaretinde rekabet edebilecek güçlü milli şirketlerin oluşması destekleniyor. .

Herhangi bir ülkede Üniversite, Sanayi ve Kullanıcı işbirliğini uygulatabilmek için en uygun metot, satın almalarda Ar-Ge'ye dayalı tedarik yöntemini uygulamak ve savunma sanayiinde Savunma Bakanlıklarının, savunma dışındaki kamu alımlarında ise diğer Kamu Makamlarının önce kaba bir şartname hazırlayarak Milli Ana Yüklenicilerle ihale sözleşmesini imzalamaları ve daha sonra sanayicinin üniversiteye gitmesini sağlamalarıdır. Bu durumda üniversiteye Devletçe yapılacak Ar-Ge desteği de sanayici üzerinden üniversiteye aktarılmalıdır. İsrail böyle yapmaktadır.(2) Böyle yapılırsa Üniversitelerde yapılacak Ar-Ge, master ve hatta doktora çalışmaları ihtiyaç hissedilen bir alanda yapılabilecek, geliştirilen yeni teknolojiler raflarda saklanmayarak doğrudan ürüne dönüştürülebilecek, yapılan Ar-Ge masrafları boşa gitmeyecektir.

Şunu açıklıkla kabul etmeliyiz ki Türkiye'de bulunan yabancı ortaklı şirketler yabancı ortağın sahip olduğu teknolojiyle üretim yapmaktadırlar. Yabancı ortak da kullandığı teknolojileri genelde kendi ülkesinde geliştirmektedir. Hiçbir şirket aynı konuda teknoloji geliştirmek için iki ayrı merkezde Ar-Ge çalışması yaptıramaz. Ar-Ge çalışmaları pahalıdır ve bazen sadece Ar-Ge masraflarından tasarruf edebilmek için bile şirketler birleşmektedir. Öyleyse, teknoloji geliştirme çalışmalarını kendi ülkelerinde yapan şirketler üniversiteler veya diğer Ar-Ge kuruluşları ile işbirliklerini kendi ülkelerinde yapacaklardır, buna mecburdurlar. O halde, ülkemizde Üniversite-Sanayici-Kullanıcı işbirliğinin yapılmasını istiyorsak, biz önce; kamu tedariklerini Milli Ana Yüklenicilerimiz üzerinden yapma yoluna gitmeliyiz.

Özet olarak, herhangi bir ülkenin sanayileşmesi için teknoloji üretiyor olması gereklidir. Teknoloji üretimi için de kamu alımlarının bunu destekleyecek şekilde yapılması lazımdır. Kamu alımlarını ülkelerin milli teknolojik yeteneğini yükseltebilmesi için alımların Ar-Ge'ye dayalı tedarik yöntemiyle yapılması ve Milli Ana Yüklenicilik yönteminin uygulanması şarttır. Böyle yapıldığı takdirde hem Üniversite-Sanayi-kullanıcı işbirliği sağlanmış hem de yapılan Ar-Ge çalışmaları ihtiyaç hissedilen alanlarda yapılmış olur. Ar-Ge çalışmaları sonuçları, müşterisi hazır olduğu için hemen ürüne dönüştürülebilir. Ülke kaynakları optimum verimle kullanılarak hem ülke güvenliğine hem de toplumsal refaha katkı sağlanmış olur.

Kaynakça :

1. Wolf, Krüger, "Evolutionary Acquisition Concept", **International Defense and Technologies**, March, 1995, s.55-60
2. Israel A High-Tech Haven, **IEEE SPECTRUM**, May 1998